

ارزیابی شاخص های کیفیت زندگی در شهر ابرکوه

مجتبی حاتمی (دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، گروه جغرافیا، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران)

m_hatami_1363@yahoo.com

حسین سلیمانی (استادیار گروه جغرافیا، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران، نویسنده مسئول)

hosein_soleimany_geo@yahoo.com

امیر گندمکار (دانشیار گروه جغرافیا، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران)

agandomkar2007@yahoo.com

حمید صابری (استادیار گروه جغرافیا، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران)

hamidsaberi@yahoo.com

تاریخ تصویب: ۱۳۹۹/۰۲/۲۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۴/۲۰

صص ۳۵-۵۳

چکیده

هدف مقاله حاضر، ارزیابی شاخص های کیفیت زندگی در شهر ابرکوه، است. روش پژوهش براساس هدف، از نوع کاربردی است و براساس ماهیت، از نوع توصیفی-تحلیلی است که با استفاده از نرم افزار Spss و Excel و روش های آماری از قبیل تحلیل عاملی و رگرسیون، توزیع و تکمیل پرسشنامه (۳۰۰ مورد)، مطالعات پیمایشی شهر ابرکوه، مطالعه تاریخی مفهوم کیفیت زندگی و با استفاده از نظریه های گوناگون، به بررسی وضعیت کیفیت زندگی شهروندان در شهر ابرکوه پرداخته شده است. بخشی از یافته های این تحقیق نشان می دهد که: به طور کلی ۴۵/۹ درصد شهروندان شهر ابرکوه از کیفیت زندگی راضی و ۳۲/۹ درصد از کیفیت زندگی ناراضی بودند و ۲۱/۲ درصد پاسخگویان نیز در طبقه خشتی قرار گرفته اند. بررسی وضعیت و میزان رضایت از قلمروهای سه گانه محیط فیزیکی، اقتصادی و اجتماعی در شهر ابرکوه، نشان می دهد؛ در قلمرو «محیط اجتماعی» بالاترین میزان رضایت با ارزش میانگین ۷/۸۳ مربوط به سلامت و پایین ترین میزان رضایت مربوط به موفقیت های زندگی شهروندان با ارزش میانگین ۴/۳۰ است. در قلمرو «محیط فیزیکی» بالاترین میزان رضایت با ارزش میانگین ۶/۹۲ مربوط به وضعیت خانه و مسکن و کمترین میزان رضایت با ارزش میانگین ۴/۷۲ مربوط به مبلمان شهری است. در قلمرو «محیط اقتصادی» بالاترین میزان رضایت با ارزش میانگین ۴/۲۹ مربوط به امکانات و خدمات آموزشی و پایین ترین میزان مربوط به فرصت های شغلی با ارزش میانگین ۳/۲۹ است.

کلیدواژه ها: زیست پذیری، شهر ابرکوه، شهروندان، کیفیت زندگی

۱. مقدمه

روحي رواني فراغت، شادمانی خانوادگی، روابط اجتماعی و چندین متغیر دیگر نظیر آن به شکل مرکب کیفیت زندگی و تغییرات آن را تعیین می‌کند (رحمان و میتلهامر^۶ و واند سچاندر^۷، ۲۰۰۳، ص. ۴). هر جامعه زمانی از پویایی و نشاط لازم برخوردار خواهد بود که شهروندان آن از سلامت جسمانی و روانی مطلوب برخوردار شوند. در عصر حاضر بسیاری از صاحب نظران علوم اجتماعی و علوم انسانی به نقد و ارزیابی اهداف رشد و توسعه اقتصادی در کشورهای پیشرفته و صنعتی پرداخته و بر اولویت هدف‌های اجتماعی توسعه، کیفیت خدمات کالاها و ضرورت تناسب آنها با نیازها و شرایط زندگی مردم تأکید ورزیده‌اند، بدین ترتیب نگرش انسانی و جامعه‌شناسانه درباره کیفیت زندگی به قلمرو کتاب‌ها و مقاله‌های مربوط به توسعه، برنامه ریزی و سیاست‌گذاری‌های کلان کشورهای پیشرفته و به ویژه کشورهای اروپای غربی وارد شد (ویلا^۸، ۲۰۰۱، ص. ۳۵). برای توسعه و بالابردن سطح کیفیت زندگی در سراسر دنیا، سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان بهداشت جهانی در طول سال‌های گذشته، برنامه‌ها و فعالیت‌های فراوانی را به انجام رسانده‌اند (حریچی، اکبری و فدایی، ۱۳۸۸، ص. ۹۰). اما این مطالعات از جنبه‌های متعددی مانند مقیاس مطالعه، قلمروهای مورد استفاده و روش‌های سنجش کیفیت زندگی متفاوت هستند (رضوانی، متکان، منصوریان و ستاری، ۱۳۸۸، ص. ۸). به این ترتیب که روش‌های گوناگونی برای مطالعه کیفیت

۱.۱. طرح مسئله

شکل‌گیری، رشد و گسترش مفهوم کیفیت زندگی طی نیم قرن اخیر، آن را به مفهومی کلیدی و مهم در عرصه مباحث جهانی و مسائل انسانی تبدیل کرده است. در کنار این مفهوم، گسترش کمی و کیفی شهرها به‌عنوان شکل غالب زندگی بشر، باعث پیدایش مفهوم جدید و تخصصی کیفیت زندگی شهری شده است. در واقع هم‌زمان و هم‌گام با رویکرد توسعه پایدار شهری، مفهوم کیفیت زندگی شهری نیز جای خود را در ادبیات برنامه ریزی و مدیریت شهری باز کرده است. حیطة ی مربوط به کیفیت زندگی^۱ و سنجش آن شاید در هیچ زمانی به اندازه ی امروز وسیع نبوده است^۲. برنامه ریزان شهری، اقتصاددانان دانشمندان علوم اجتماعی و دولت‌مردان هر کدام از دیدگاه خاصی به این مقوله می‌نگرند (بالدوین^۳، کریستین^۴ و کارل^۵، ۱۹۹۲، ص. ۳). این امر از آنجا ناشی می‌شود که شاخص‌های مربوط به کیفیت زندگی طیف وسیعی را در بر می‌گیرند که از تغذیه و پوشاک گرفته تا مراقبت‌های بهداشتی محیط اجتماعی و محیط مادی پیرامون را شامل می‌شود (جاجرمی و کلتنه، ۱۳۸۵، ص. ۵). در واقع مفهوم کیفیت زندگی یک متغیر مرکب می‌باشد که از چندین متغیر متأثر می‌گردد. تغییر در سطح درآمد مردم، شرایط زندگی، وضع سلامت، محیط، فشار

1. Quality of Life
2. www.urbanmanagement.ir
3. Baldvin
4. Cristian
5. Karell

6. Mittelhamer
7. Wandschaneder
8. Vila

احتیاجاتش گفته می شود». کیفیت زندگی همچنین در کل به پارامترهای دیگری چون توزیع درآمد‌ها در بین عوامل تولید آن، میزان فقر، سطح حقوق اجتماعی، میزان امنیت، کیفیت فراغت، امکانات فرهنگی، سلامت روحی مردم، تراکم جمعیت، شبکه اجتماعی، ثبات سیاسی و استحکام اقتصادی بستگی دارد (شیانی، ۱۳۸۱، ص. ۱۲)، به همین دلیل، دو جامعه ای که از لحاظ مادی هم تراز یکدیگرند، ممکن است دارای دو کیفیت زندگی متفاوت باشند. نتایج مطالعات کیفیت زندگی می تواند به ارزیابی سیاست ها، رتبه بندی مکان‌ها، تدوین استراتژی های مدیریت و برنامه ریزی شهری کمک کرده و درک و اولویت بندی مسائل اجتماع برای برنامه ریزان و مدیران شهری به منظور ارتقای کیفیت زندگی شهروندان را تسهیل سازد^۱. همچنین یافته‌های کیفیت زندگی می تواند برای بازشناسی استراتژی‌های سیاسی قبلی و طراحی سیاست‌های برنامه ریزی آینده استفاده شوند (لی^۲، ۲۰۰۸، ص. ۲۰۷). علاوه بر این، مطالعات کیفیت زندگی می تواند به شناسایی نواحی مسأله دار، علل نارضایتی مردم، اولویت های شهروندان در زندگی، تاثیر فاکتورهای اجتماعی - جمعیتی بر کیفیت زندگی و پایش و ارزیابی کارایی سیاست ها و استراتژی ها در زمینه کیفیت زندگی کمک کند. مؤسسه مرسر که در دنیا یک مؤسسه معتبر مطالعاتی در زمینه منابع انسانی است، با بررسی شاخص‌های سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی، وضعیت کیفیت زندگی کشورهای مختلف را در سال ۲۰۱۵ بررسی کرد که ایران رتبه ۸۳

زندگی در نواحی شهری به کار گرفته شده است. با این وجود، تاکنون چارچوب جمعی برای مطالعه کیفیت زندگی به صورت یکپارچه و کل گرایانه و متکی بر شاخص‌های فیزیکی، مکانی و اجتماعی ارایه نشده است (کامپ، ۲۰۰۳، ص. ۵). از طرف دیگر کیفیت زندگی اغلب با استفاده از شاخص‌های عینی یا شاخص‌های ذهنی و به ندرت با استفاده از هر دو نوع شاخص‌ها اندازه گیری می شود شاخص‌های ذهنی از پیمایش ادراکات، ارزیابی ها و رضایت ساکنان از زندگی شهری به دست می آیند، در حالی که شاخص‌های عینی مربوط به حقایق قابل مشاهده هستند که غالباً از داده‌های ثانویه به دست می آیند. در این پژوهش، ابعاد کیفیت ذهنی زندگی شهروندان شهر ابرکوه را مورد ارزیابی و بررسی قرار می دهیم. هدف کلی این پژوهش، بررسی کیفیت زندگی و شاخص‌های آن در شهر ابرکوه است. فرضیه‌های مورد نظر ما در این تحقیق عبارت است از :

- بین شهروندان شهر ابرکوه و عوامل موثر بر کیفیت زندگی، تفاوت معنی داری وجود دارد.
- بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهروندان شهر ابرکوه، ارتباط وجود دارد.
- بین میزان تحصیلات و عوامل موثر بر کیفیت زندگی شهروندان ابرکوهی، تفاوت معنی داری وجود دارد.

سازمان بهداشت جهانی، کیفیت زندگی را به صورت عمومی به این شکل تعریف کرده: «کیفیت زندگی به برداشت شخصی یک فرد از موقعیت زندگی اش با توجه به فرهنگ و نظام ارزشی جامعه-اش و نیز رابطه آن با اهداف، انتظارات، استانداردها و

1. www.urbanmanagement.ir

2. Lee

مناسب به مراکز و هسته‌های شهر، غیرفعال بودن محیط کسب و کار، در توسعه شهر ابرکوه؛ قابل مشاهده است. بنابراین ضرورت دارد تا وضعیت ساکنین این شهر از نقطه نظر کیفیت زندگی، مورد تحقیق و بررسی قرار گیرد.

۱.۲. پیشینه تحقیق و مبانی نظری

کیفیت زندگی از جمله مفاهیمی است که طی دو سه دهه اخیر بیشتر مورد اهتمام قرار گرفته است و در حوزه‌های مختلف دانش بشری مورد تحلیل و سنجش و نقد قرار گرفته است. کیفیت زندگی از جمله کلماتی است که به وسیله هر کسی بدون تفکر و تعمق استعمال می‌شود، اما غالباً از تعریف دقیق این مفهوم فرار می‌کنند. کیفیت زندگی مفهومی قرن بیستمی نیست، بلکه تاریخچه آن به دوران ارسطو بر می‌گردد. در آن دوران وی زندگی خوب را به معنی شاد بودن در نظر گرفته بود (عیسی زاده، آهار، طهماسبی و منوچهری، ۱۳۹۳، ص. ۲). خیلی بعدها و در سال ۱۸۸۹ واژه کیفیت زندگی در عبارتی توسط سس^۲ مورد استفاده قرار گرفت (ال دین^۳ و شالابی^۴ و الارین^۵، ۲۰۱۳، ص. ۸۷). همچنین در دوران جدید فیلسوفانی چون ژان پل سارتر^۶، مازلو^۷ و دیگران در بحث پیرامون حالات درونی شخص به آن توجه کرده‌اند و از دهه ۱۹۳۰ این مفهوم توسط حوزه های مختلف علمی مورد مطالعه قرار گرفت (ویش^۸، ۱۹۸۶، ص. ۹۵). وجود تعاریف متعدد از این کیفیت

را به دست آورد و فنلاند، ایسلند، نروژ و سوئد به عنوان باکیفیت ترین کشورهای جهان برای زندگی انتخاب شدند (واگان^۱، ۲۰۱۶، ص. ۱۲۱). ابعاد سرمایه اجتماعی را گروه «کندی» در دانشگاه هاروارد به شرح زیر مشخص کرده‌اند: «اعتماد، مشارکت سیاسی، مشارکت و رهبری مدنی، پیوندهای اجتماعی غیررسمی، بخشش و روحیه داوطلبی، مشارکت مذهبی، عدالت در مشارکت مردمی، تنوع مشارکتهای دوستی‌ها (حاتمی، ۱۳۸۹، ص. ۶). این مؤسسه هر ساله با در نظر گرفتن ۳۹ معیار به ارزیابی وضعیت کیفیت زندگی در کشورها و شهرهای جهان می‌پردازد. این معیارها شامل عوامل زیست محیطی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، بهداشتی، امنیت شخصی، آموزش و پرورش، حمل و نقل و ... است (عباسی، ۱۳۸۷، ص. ۱۷). شهرنشینی در کشور ما به سرعت در حال رشد است. با این وجود، فرصت‌ها، منابع و امکانات مورد نیاز برای توسعه و تامین نیازهای انسانی به طور مناسبی در شهرها تامین نشده است. با توجه به اینکه کیفیت زندگی، ویژگی‌های کلی اجتماعی-اقتصادی و زیستی یک شهر را نشان می‌دهد، می‌تواند به عنوان ابزاری قدرتمند برای نظارت بر برنامه ریزی توسعه اجتماعی به کار گرفته شود. شهر ابرکوه، در سال‌های اخیر با توجه به جهت گسترش خطی شهر در امتداد محور شرقی-غربی، دستخوش تغییرات زیادی بوده است و به علت رشد و توسعه سریع و ناکارآمد برنامه‌های شهری، دسترسی به حمل و نقل عمومی با مشکلاتی روبرو هست به عنوان مثال: ضعف شبکه حمل و نقل عمومی، عدم دسترسی

2. Seth
3. Eldin
4. Shalabi
5. Elarin
6. Sarter
7. Mazlo
8. Vish

1. Vaughan

اعتقاد پال^۹، کیفیت زندگی نشان دهنده‌ی ویژگی‌های کلی اجتماعی و اقتصادی و محیطی مناطق است و می‌تواند به عنوان ابزاری قدرتمند برای نظارت بر برنامه‌ریزی توسعه اجتماع به کار رود (پال، ۲۰۰۵، ص. ۹۱). در زمینه این پژوهش؛ ابتدا به پژوهش‌های خارجی (لاتین) پرداخته شده و سپس پژوهش‌های داخلی (فارسی) مورد بررسی قرار گرفته‌اند. توجه دانش جغرافیا به کیفیت زندگی و مفاهیم مربوط به آن به اواخر دهه ی ۱۹۶۰ برمی‌گردد. این به معنای آن نیست که جغرافیای انسانی پیش از آن نسبت به کیفیت زندگی بطور کامل بی‌اعتنا بوده است. بلکه صرفاً منظور آن است که دل مشغولی سنتی جغرافیا به مفاهیمی چون منابع طبیعی، تولید و ویژگی‌های جمعیتی بر هر گونه توجه به مصرف در مفهوم وسیع کلمه مسلط بوده است. وجود شیوه‌های گوناگون معیشت در مکان‌های مختلف، محور مرکزی جهان بینی جغرافیدانان را تشکیل می‌داد. ولی معمولاً از هرگونه مقایسه‌ی کیفی صریح پرهیز می‌شد. آن چه که در مورد جغرافیای روشمند اجتماعی (یا جغرافیای رادیکال) که در اواخر دهه‌ی ۱۹۶۰ شکل گرفت، جدید به شمار می‌رفت، توجه به عناوینی چون فقر، بهداشت، گرسنگی، جرم و جنایت و آلودگی محیط زیست و سهم هر یک به عنوان شرایط متغیر فضایی در کیفیت عمومی زندگی مردم تا آن زمان مورد غفلت واقع شده بود (اسمیت، ۱۳۸۱، ص. ۱۶۲). (جدول ۱).

زندگی شهری نشان می‌دهد که این مفهوم بسیار تفسیرپذیر و ابهام آور است (موریس^۱ و کامانهو^۲، ۲۰۱۱، ص. ۳۹۹). تعدد حوزه‌های درگیر در بررسی مفهوم کیفیت زندگی باعث شده است تا هر محقق به تناسب تخصص و زمینه کاری خود تعاریف به بررسی و تعریف و ارائه شاخص برای سنجش کیفیت زندگی پردازد (پورطاهری، افتخاری و فتاحی، ۱۳۹۰، ص. ۳۰). در حالی که در برخی نگرش‌ها کیفیت زندگی به عنوان یک مجموعه‌ای از فاکتورها از قبیل سلامت، محیط کالبدی، منابع طبیعی، توسعه شخصی و ایمنی تعریف می‌شود، در سوی دیگر محققانی دیگر بعد اقتصادی را به عنوان یکی از ستون‌های سه گانه کیفیت زندگی مطرح می‌کنند (فرید، ۱۳۷۱، ص. ۵۸). برخی دیگر از نویسندگان به جای مفاهیم کمی و عینی، از کیفیت زندگی به عنوان یک مفهوم عمدتاً ذهنی دفاع می‌کنند (فیلیپس^۳، ۲۰۰۶، ص. ۴۲). برخی کیفیت زندگی را به عنوان رضایت‌مندی از زندگی تعریف کرده‌اند و گروهی دیگر آن را به عنوان درجه یا سطحی که شخص از امکانات زندگی‌اش لذت می‌برد (موریس و کامانهو^۴، ۲۰۱۱، ص. ۴۰۴). رافائل و دیگران، کیفیت زندگی را حدی که شخص از امکانات مهم زندگی‌اش لذت می‌برد، تعریف می‌کنند (رافائل^۵ و رنویک^۶ و برون^۷ و روتمن^۸، ۱۹۹۶، ص. ۶۹). به

1. Mooris
2. Camanho
3. Philips
4. Camanho
5. Rafael
6. Renobk
7. Bron
8. Rotmen

جدول ۱. پیشینه تحقیق

مطالعه	موارد مورد بررسی و یافته ها
هاروی (۱۹۹۶)	بررسی عواملی نظیر درآمد، فضای مختلف زندگی، نژاد و نظایر آن و اثرات آنها بر مسمومیت، کم خونی، مراقبت بهداشتی و ...
جین لی (۲۰۱۵)	امنیت و خدمات عمومی، تأثیرات اصلی بر کیفیت زندگی دارد.
رشیده زینال (۲۰۱۸)	بین شرایط مسکن با کیفیت زندگی شهروندان رابطه کوچک اما معنی دار و مثبتی وجود داشته است.
پرهام (۱۳۵۵)	بررسی کیفیت زندگی و تفاوت‌های آن در جوامع شرقی و غربی
پیران (۱۳۶۷)	بررسی وضعیت زندگی در آلودگی‌های تهران، کیفیت مسکن در آنها، علل پیدایش آلودگی ناشینی و پیامدهای اجتماعی - اقتصادی آنها .
زیردست (۱۳۸۰)	رابطه مستقیمی بین دلایل مهاجرت به سکونتگاه‌های حاشیه ای تهران و سطح کیفیت زندگی وجود دارد.
گروسی و همکاران (۱۳۸۷)	سطح سرمایه اجتماعی در دسترس با سطح کیفیت زندگی ارتباط معنی دار دارد و ارتباط این دو متغیر تابعی از سطح محله است.
پور احمد و دیگران (۱۳۹۴)	بررسی کیفیت زندگی در محلات و نواحی مختلف شهر بابلسر و تفاوت سطح کیفیت زندگی در نقاط مختلف شهر.
شهرکی و دیگران (۱۳۹۷)	ویژگی های محیطی مانند وضعیت نامناسب سرانه فضاهای شهری بر کاهش رضایت مندی ساکنان از کیفیت زندگی‌شان تأثیر گذار است.

- یافتن ابزارهای مناسب برای پژوهش‌های حوزه

"کیفیت زندگی"

- نشان دادن کمبود پژوهش‌های پیشین کیفیت

زندگی و تأکید بر ضرورت پژوهش فعلی

- آشنایی با روند تحقیقات آینده پژوهشگران

حوزه کیفیت زندگی با استفاده از پیشنهاد‌های آن‌ها

برای تحقیقات آینده

- فراهم شدن تکیه‌گاه محکم برای استدلال

منطقی در مرحله بررسی و ارزیابی فرضیه‌ها و

استنتاج، به‌ویژه در تحقیقات تاریخی، توصیفی

تحلیلی، علی و همبستگی.

مهمترین مزایای پژوهش حاضر و سایر پژوهش‌ها -

های حوزه کیفیت زندگی، آن است که منجر به

شناخت بیشتر مسئله کیفیت زندگی و ابعاد آن،

خواهد شد. مهم‌ترین مزایای بررسی ادبیات پژوهش

های حوزه کیفیت زندگی عبارتند از:

- مفاهیم کلیدی "کیفیت زندگی" بهتر قابل

درک خواهد بود و با تکیه بر پیشینه‌ی تحقیقات

گذشته می‌توان بین مسائل مختلف تحقیق رابطه

برقرار کرد.

- شناخت کمبودها و خلاءهای پژوهشی "کیفیت

زندگی" و استفاده از آن‌ها برای پیشبرد تحقیقات

خود.

۲. روش شناسی پژوهش

۲.۱. روش پژوهش

روش پژوهش حاضر بر اساس هدف، از نوع کاربردی است و بر اساس ماهیت، از نوع توصیفی - موردی است که با استفاده از نرم افزار Excel و Spss و روش های آماری از قبیل تحلیل عاملی و رگرسیون چندگانه، توزیع و تکمیل پرسشنامه (۳۰۰ مورد)، مطالعات پیمایشی شهر ابرکوه، مطالعه تاریخی مفهوم کیفیت زندگی و با استفاده از نظریه های گوناگون، به بررسی وضعیت کیفیت زندگی شهروندان در شهر ابرکوه، پرداخته است. جامعه آماری مطالعه حاضر، جمعیت شهر ابرکوه می باشد. که با مراجعه به آخرین آمار مربوط به سرشماری ها که مربوط به سال ۱۳۹۷ است، مبادرت به استخراج آنها شد. بر اساس سالنامه آماری سال ۱۳۹۷ استان یزد، جمعیت شهر ابرکوه، ۳۵۶۲۱ نفر می باشد. با توجه به اینکه حجم نهایی نمونه تحقیق مصالحه و توازنی بین هزینه، دقت و تضمین برخورداری از تعداد کافی برای تحلیل معنادار خرده گروه ها می باشد (داوس^۱، ۱۳۷۶، ص. ۸۰)، حجم نمونه با توجه به فرمول کوکران که در آن خطای نمونه گیری قابل قبول (d) ۸٪ و درصد جمعیتی که انتظار می رود پاسخ خاص ارائه کنند (p,q) ۴٪ و ۶٪ و سطح اطمینان ۹۵٪ (t= ۱/۹۶) باشد، ۲۸۴ نفر تعیین شد که برای نتیجه گیری بهتر، این تعداد به ۳۰۰ نفر، افزایش پیدا کرد. روش نمونه گیری در این تحقیق سهمیه ای است. سهمیه ها بر اساس دو متغیر سن و میزان تحصیلات افراد تعیین شده است.

ابزار جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه بوده است. پرسشنامه این تحقیق دارای اعتبار محتوی^۲ است که مبتنی بر نظر کارشناسان می باشد و برای سنجش پایایی^۳ آن از روش بازآزمایی^۴ استفاده شده است. در این روش به فاصله یک ماه، تکمیل پرسشنامه بین تعدادی از پاسخگویان غیر از جمعیت نمونه تحقیق دوباره تکرار شد و ضریب همبستگی بین آنها (r = ۰.۶۹) شد که می تواند از پایایی قابل قبولی برخوردار باشد.

۲.۲. قلمرو جغرافیایی پژوهش

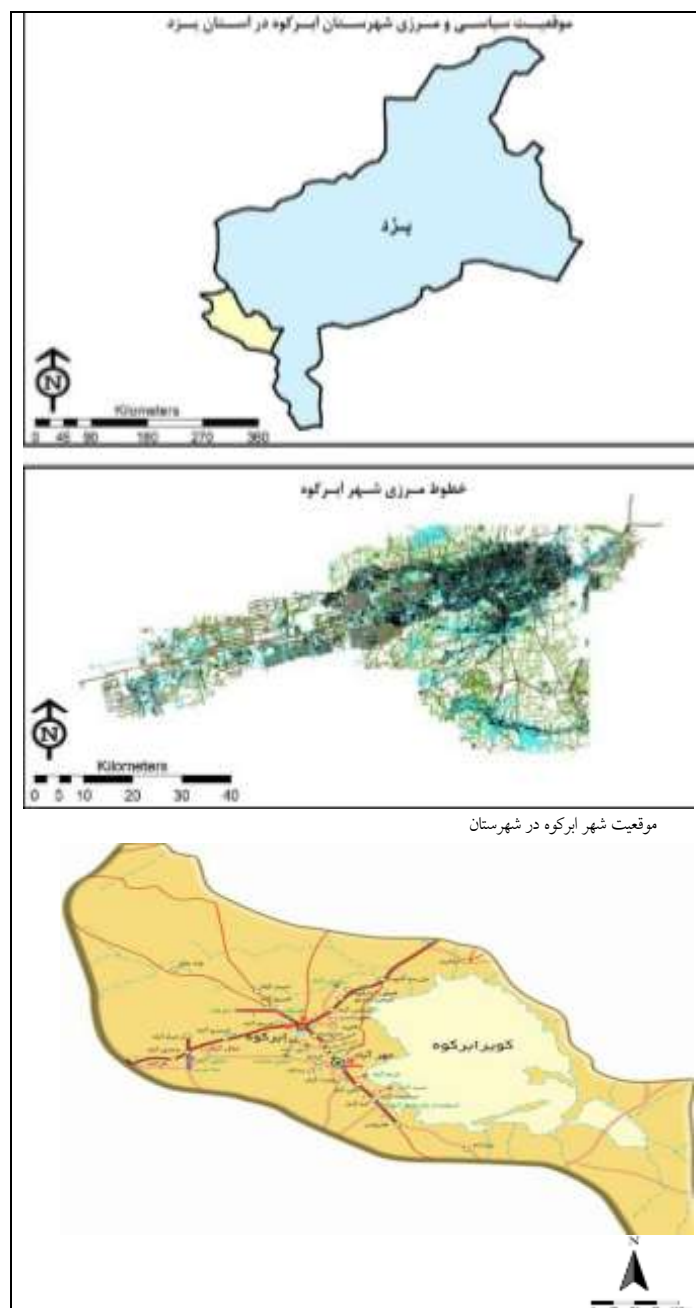
شهر ابرکوه یکی از قدیمی ترین شهرهای ایران است که در مرکز ایران و در محدوده استان یزد واقع می باشد. شهر ابرکوه در جنوب غربی شهرستان تفت و استان یزد واقع شده است. این شهر از شمال به شهرستان صدوق استان یزد و شهرستان شهرضا استان اصفهان، از شرق به شهرستان خاتم یزد و از غرب و جنوب به شهرستان آباد استان فارس محدود است (شکل ۱). وسعت ابرکوه ۵۶۴۱ کیلومتر مربع می باشد و در مختصات جغرافیایی ۵۲ درجه و ۵۸ دقیقه شرقی و ۳۰ درجه و ۴۶ دقیقه شمالی و با ۱۵۵۰ متر ارتفاع از سطح دریای آزاد واقع شده است. از نظر توپوگرافی، دشت ابرکوه جزئی از فلات خشک مرکزی ایران است که رشته کوه های زاگرس چون حصارای انتهایی این دشت را در جهت غرب و جنوب در برمی گیرد و گفه (کویر) ابرکوه با کمتر از ۱۴۵۰ متر پست ترین محل این حوزه است. ابرکوه دارای اقلیم گرم و خشک بیابانی

2. Content validity
3. Reliability
4. Re-test method

1. Devaus

جمعیت شهر ابرکوه ۳۵۶۲۱ نفر می‌باشد. جمعیت شهرستان ابرکوه ۵۱۵۵۲ نفر می‌باشد که از این تعداد ۱۵۴۸۲ نفر در نواحی روستایی سکونت دارند. دین مردم این شهر، اسلام و مذهب ایشان شیعه است.

می‌باشد. آب و هوای شهر در مقیاس عمومی، ویژگیهای اقلیمی مناطق کویری درون فلاتی ایران را داراست و از مشخصات آن، کمی بارندگی، دامنه نوسان حرارتی کم و بیش زیاد و خشکی می‌باشد. بر اساس سالنامه آماری استان یزد در سال ۱۳۹۷،

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی شهر ابرکوه. مأخذ: (سالنامه آماری، ۱۳۹۵)

۳. یافته های پژوهش

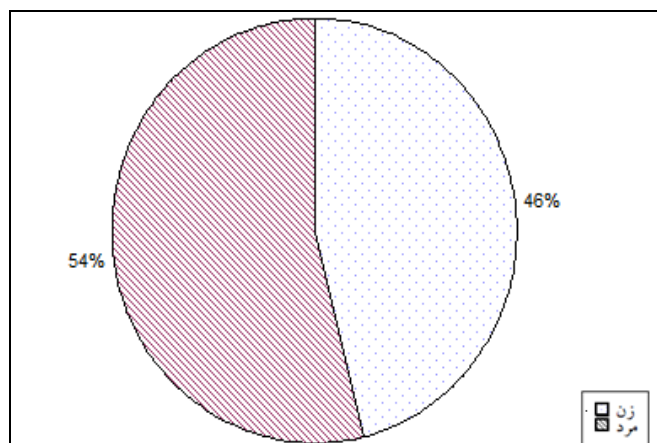
زنان و ۱۶۲ نفر معادل ۵۴٪ را مردان تشکیل می دهند

(شکل ۲).

۳.۱. یافته های توصیفی

در این تحقیق بر اساس اطلاعات استخراج شده

از پرسشنامه ها، ۱۳۸ نفر معادل ۴۶٪ از پاسخگویان را

شکل ۲. توزیع پاسخگویان بر حسب جنسیت مأخذ: (یافته های پژوهش، ۱۳۹۷)

۳.۱.۱. وضعیت سنی پاسخگویان

همان گونه که در جدول شماره دو قابل مشاهده

است، ۶۱٪ پاسخگویان زیر ۳۰ سال و حدود ۳۵/۴

٪ بین ۳۰ تا ۶۰ سال می باشند و ۳/۶٪ بقیه بیش از

۶۰ سال سن دارند (جدول ۲).

۳.۱.۲. میزان تحصیلات پاسخگویان

بر اساس اطلاعات شکل شماره سه، بیشتر

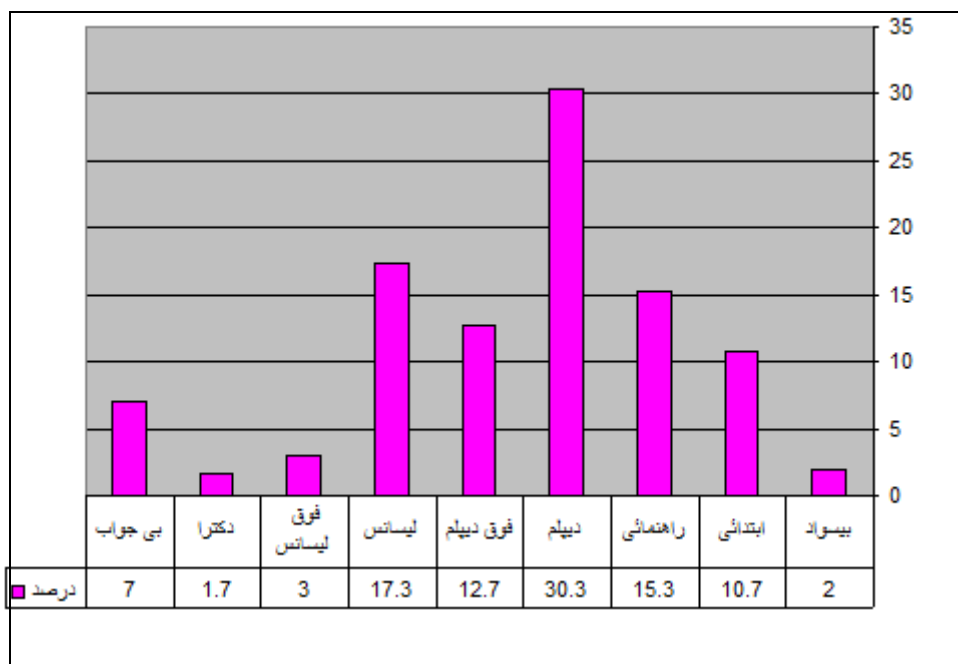
پاسخگویان (۳۰/۳٪) دیپلم و کمترین آنها (۱/۷٪)

دکتر و یا بیسواد (۲٪) می باشند (شکل ۳).

جدول ۲. تفکیک پاسخگویان بر اساس سن

طبقات سن پاسخگویان	فراوانی مطلق	فراوانی نسبی (درصد)	فراوانی تجمعی نسبی
۰ - ۱۰	۹	۳	۳
۱۱ - ۲۰	۹۳	۳۱	۳۴
۲۱ - ۳۰	۸۱	۲۷	۶۱
۳۱ - ۴۵	۶۶	۲۲	۸۳
۴۶ - ۶۰	۴۰	۱۳/۴	۹۶/۴
بیش از ۶۰ سال	۱۱	۳/۶	۱۰۰
جمع	۳۰۰	۱۰۰	-

مأخذ: (یافته های پژوهش، ۱۳۹۷)

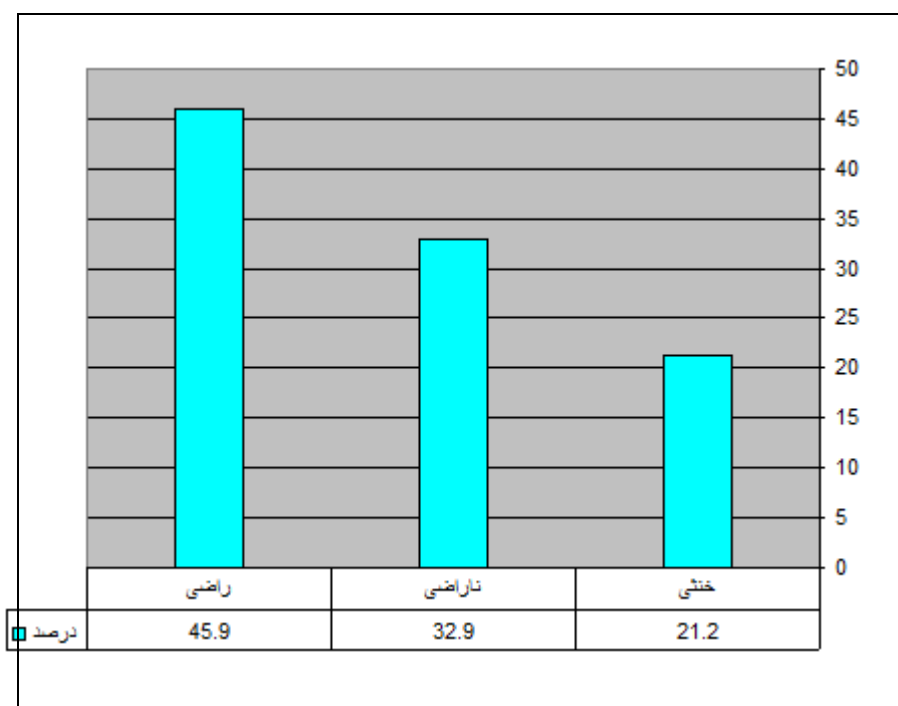
شکل ۳. تفکیک پاسخگویان بر اساس میزان تحصیلات

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

۲.۳. کیفیت ذهنی زندگی

همان‌طور که قبلاً گفته شد، کیفیت زندگی اغلب با استفاده از شاخص‌های عینی یا شاخص‌های ذهنی و به ندرت با استفاده از هر دو نوع شاخص‌ها اندازه‌گیری می‌شود، شاخص‌های ذهنی از پیمایش ادراکات، ارزیابی‌ها و رضایت ساکنان از زندگی شهری به دست می‌آیند، در حالیکه شاخص‌های عینی مربوط به حقایق قابل مشاهده هستند که غالباً از داده‌های ثانویه به دست می‌آیند. در این پژوهش، ابعاد کیفیت ذهنی زندگی شهروندان شهر ابرکوه را مورد ارزیابی و بررسی قرار می‌دهیم، بدین منظور در ابتدای پرسشنامه از پاسخگویان خواسته شد تا میزان رضایت از کیفیت کلی زندگی خود را بیان کنند. آماره‌های

توصیفی برای ارزیابی کیفیت ذهنی زندگی در سطح شهر ابرکوه محاسبه شده است. نظرات پاسخگویان با استفاده از طیف لیکرت ۱۱ مقیاسی اندازه‌گیری شده، که عدد صفر نشان دهنده نارضایتی کامل و عدد ۱۰ نشان‌دهنده رضایت کامل است. وقتی که از پاسخگویان در مورد کیفیت زندگی خود سوال شد، مشخص شد که ۷/۱ درصد افراد از کیفیت زندگی خود به طور کامل ناراضی و ۶/۸ درصد پاسخگویان نیز به طور کامل راضی بودند. به طور کلی ۴۵/۹ درصد افراد از کیفیت زندگی راضی و ۳۲/۹ درصد از کیفیت زندگی ناراضی بودند، و ۲۱/۲ درصد پاسخگویان نیز در طبقه خشی قرار گرفتند (شکل ۴).

شکل ۴. رضایت از کیفیت زندگی از دیدگاه شهروندان شهر ابرکوه مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

۳.۳. رضایت از قلمروهای مختلف کیفیت

زندگی در شهر ابرکوه

شاخص‌های مربوط به قلمروهای سه گانه زندگی مورد سوال قرار گرفت تا میزان رضایت شهروندان شهر ابرکوه را از شاخص‌های محیط هر قلمرو ارزیابی کنیم. در قلمرو «محیط اجتماعی» بالاترین میزان رضایت با ارزش میانگین $7/73$ مربوط به سلامت و پایین‌ترین میزان رضایت مربوط به موفقیت‌های زندگی شهروندان با ارزش میانگین $4/30$ است. در قلمرو «محیط فیزیکی» بالاترین میزان رضایت با ارزش میانگین $6/92$ مربوط به وضعیت خانه و مسکن و کمترین میزان رضایت با ارزش میانگین $4/72$ مربوط به مبلمان شهری است. در قلمرو «محیط اقتصادی» بالاترین میزان رضایت با ارزش میانگین $4/29$ مربوط به امکانات و خدمات

آموزشی و پایین‌ترین میزان مربوط به فرصت‌های شغلی با ارزش میانگین $3/29$ است. به طور کلی، بررسی ارزش‌های میانگین مربوط به شاخص‌های مختلف قلمروهای سه گانه نشان می‌دهد که پایین‌ترین میزان رضایت مربوط به محیط اقتصادی و رضایت از فرصت‌های شغلی است، رضایت از توزیع ثروت و درآمد و رضایت از امکانات بهداشتی در رتبه‌های بعدی قرار دارد. بنابراین، می‌توان به طور آشکاری ضعف محیط اقتصادی شهر ابرکوه را مشاهده کرد. بالاترین میزان رضایت در میان قلمروهای سه گانه مربوط به محیط اجتماعی و رضایت از وضعیت سلامت و تندرستی است. آمار توصیفی رضایت از معرف‌های مختلف قلمروهای سه گانه در جدول شماره چهار آمده است (جدول ۳).

جدول ۳. ارزش‌های میانگین رضایت از شاخص‌های مختلف

انحراف استاندارد	میانگین	شاخص‌ها	قلمرو
۲/۷۷	۵/۴۱	رضایت از همسایه‌ها	محیط اجتماعی
۲/۴۳	۶/۵۶	رضایت از احساس امنیت فردی	
۲/۴۱	۷/۷۳	رضایت از وضعیت سلامت و تندرستی	
۲/۵۵	۴/۳۰	رضایت از موفقیت‌های زندگی	
۲/۳۸	۵/۸۱	رضایت از قابل اعتماد بودن شهروندان	
۳/۴۵	۶/۱	رضایت از وضعیت ترافیک شهر ابرکوه	محیط فیزیکی
۲/۶۳	۶/۹۲	رضایت از وضعیت خانه و مسکن	
۲/۶۹	۴/۹۸	رضایت از وضعیت کوچه‌ها و خیابان‌ها	
۲/۸۲	۴/۷۲	رضایت از مبلمان شهری	
۲/۸۸	۴/۷۹	رضایت از اماکن تفریحی	
۲/۶۴	۴/۲۹	رضایت از امکانات آموزشی	محیط اقتصادی
۲/۷۴	۳/۷۱	رضایت از امکانات تفریحی	
۲/۵۰	۳/۲۹	رضایت از فرصت‌های شغلی	
۲/۳۶	۳/۴۹	رضایت از توزیع درآمد و ثروت	
۲/۶۶	۳/۶۷	رضایت از امکانات بهداشتی	

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

۳. ۴. ابعاد کیفیت زندگی

همان‌طور که بیان شد، کیفیت زندگی مفهومی چند بعدی است. در این مطالعه از تحلیل عاملی برای شناسایی ابعاد کیفیت ذهنی زندگی با توجه به ۲۰ معرف ذهنی مورد بررسی واقع شده است. بطور کلی تحلیل عاملی، تکنیکی آماری است که معمولاً برای استخراج زیر مجموعه‌های غیرهمبسته معرف‌هایی که واریانس مشاهده شده در مجموعه داده اولیه را تبیین می‌کند، استفاده شده است (مومنی، ۱۳۷۷، ص ۸۹). ارزش Kmo برای این تحقیق $۰/۸۱$ و آزمون بارتلت دارای سطح معناداری صفر است، که نشان دهنده آن است که داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب هستند. تعداد عامل‌های استخراج شده بوسیله معیار مقدار

ویژه و اسکری پلات ۴ عامل است. این ۴ عامل،

۵۳/۴۸۴ درصد کل واریانس را تبیین کرده است.

- عامل اول: این عامل، بالاترین بارها را بر شاخص‌های محیط فیزیکی دارد.
- عامل دوم: این عامل بالاترین بارها را بر شاخص‌های قلمرو محیط اقتصادی نشان می‌دهد.
- عامل سوم: این عامل بالاترین بارها را بر شاخص‌های محیط اجتماعی دارد.
- عامل چهارم: که می‌توان آن را «بهبودی ذهنی» نامگذاری کرد، بالاترین بارها را با شاخص‌های امید به

تیین می کنند از تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شده است. کیفیت زندگی به عنوان متغیر وابسته و چهار عامل شامل بهزیستی ذهنی، سرمایه اجتماعی، رضایت از امکانات و محیط محلی در جمع، حدود ۵۴/۵ درصد واریانس کیفیت زندگی را تبیین می کنند (جدول ۴).

آینده، خوشنودی و رضایت از موفقیت- های زندگی دارد. مهمترین فاکتور، فاکتور نخست است که ۱۹/۸۹۴ درصد واریانس را تبیین می کند. میزان پایایی برای معرف های کیفیت زندگی در این پژوهش ۰/۸۵ است. برای تعیین مهمترین قلمروهای کیفیت زندگی که واریانس رضایت از کیفیت زندگی را در شهر ابرکوه،

جدول ۴. پیش بینی کننده های کیفیت زندگی در شهر ابرکوه

معناداری	t	Beta	R ² تعدیل یافته	R ²	پیش بینی کننده ها
۰/۰۰	۱۷/۱۲	۰/۴۶۱	۰/۲۹۹	۰/۳۰۲	بهزیستی ذهنی
۰/۰۰	۱۱/۰۵	۰/۳۸۵	۰/۱۴۵	۰/۱۴۵	سرمایه اجتماعی
۰/۰۰	۵/۴۲	۰/۱۹۵	۰/۰۳۰	۰/۰۳۱	رضایت از امکانات
۰/۰۰	۳/۲۷	۰/۱۲۲	۰/۰۲۸	۰/۰۲۹	محیط محلی

مأخذ: (یافته های پژوهش، ۱۳۹۷)

بیان گر آن است که ۰/۰۰۷ درصد از رابطه را متغیر مستقل وضع سنی تبیین می کند. به این معنا که میزان بسیار کمی از تغییرات کیفیت زندگی یعنی تنها ۰/۰۰۷ به وضعیت سنی شهروندان شهر ابرکوه، مرتبط است که می توان این میزان کم را نادیده گرفت و نتیجه گیری کرد که بین وضعیت سنی و کیفیت زندگی شهروندان رابطه ای وجود ندارد (جدول ۵، ۶ و ۷).

۳.۵. آزمون فرضیات

۳.۵.۱. تحلیل همبستگی متغیرهای وضعیت

سنی و کیفیت زندگی در شهر ابرکوه

جدول رگرسیون مربوط به فرضیه وجود رابطه بین وضعیت سنی و کیفیت زندگی نشان می دهد، ضریب همبستگی، ($R = -0.080$)، بسیار ضعیف است و رابطه ای ضعیف بین متغیر پیش بین یعنی وضعیت سنی و متغیر پیش بینی شونده یعنی کیفیت زندگی شهروندان را نشان می دهد. همچنین (R^2)

جدول ۵. متغیرهای وارد شده و حذف شده (b)

مدل	متغیرهای وارد شده	متغیرهای حذف شده	روش
۱	وضعیت سنی (a)	-	توام

همه متغیرهای مورد نظر وارد شده به معادله

نمره کیفیت زندگی: متغیر مستقل مأخذ: (یافته های پژوهش، ۱۳۹۷)

جدول ۶. خلاصه مدل

مدل	R	مجذور R	مجذور R تعدیل شده	خطای معیار برآورد
۱	۰/۰۸۰ (a)	۰/۰۰۷	۰/۰۰۴	۱۱/۲۳۶

وضعیت سنی: (مقدار ثابت): پیش‌بین‌ها مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

جدول ۷. تحلیل واریانس یک سویه

مدل	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
۱	۳۶۰/۱۴۶	۱	۳۶۰/۱۴۶	۲/۳۴۱	۰/۱۱۳ (a)
	باقی مانده ۴۲۳۱۵/۳۴۱				
	کل ۴۲۶۷۵/۴۸۷				
	۳۰۰				

وضعیت سنی: (مقدار ثابت): پیش‌بین‌ها. a

نمره کیفیت زندگی: متغیر وابسته. b مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

۳.۵.۲. تحلیل همبستگی متغیرهای سرمایه

اجتماعی و کیفیت زندگی در شهر ابرکوه

رگرسیون مربوط به فرضیه «وجود رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهروندان شهر ابرکوه» نتایج رگرسیون، فرضیه وجود رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهروندان را تأیید می‌کند. ضریب همبستگی (R) نشان می‌دهد، رابطه ای بسیار قوی (۰/۹۲۳) بین متغیر پیش‌بینی یعنی

سرمایه اجتماعی و متغیر پیش‌بینی شونده یعنی کیفیت زندگی وجود دارد. همچنین (R^2) بیانگر آن است که ۹۰٪ از تغییرات کیفیت زندگی به میزان سرمایه اجتماعی مربوط است. F محاسبه شده به میزان ۱۰۲۸۳ در درجه آزادی ۱ به ۲۹۸ وجود معنی داری در سطح ۹۹ درصد را تأیید می‌کند (جدول ۸، ۹ و ۱۰).

جدول ۸. متغیرهای وارد شده و حذف شده (b)

مدل	متغیرهای وارد شده	متغیرهای حذف شده	روش
۱ سرمایه اجتماعی (a)	-	-	توام

همه متغیرهای مورد نظر وارد شده به معادله

نمره کیفیت زندگی شهروندان: متغیر مستقل مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

جدول ۹. خلاصه مدل

مدل	R	مجذور R	مجذور R تعدیل شده	خطای معیار برآورد
۱	۰/۹۲۳	۰/۹۰۸	۰/۹۰۸	۲/۰۱۰

سرمایه اجتماعی: (مقدار ثابت): پیش‌بین‌ها مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

جدول ۱۰. تحلیل واریانس یک سویه

مدل	مجموع مجزورات	df	میانگین مجزورات	F	سطح معنی داری
۱ رگرسیون ۴۱۳۲۰/۰۱۷	۱	۴۱۳۲۰/۰۱۷	۱۰۲۸۳/۰	۰/۰۰۰ (a)	
باقی مانده	۱۱۲۷/۲۲۳	۲۹۸	۴/۰۳۰		
کل	۴۲۴۴۷/۲۴	۲۹۹			

سرمایه اجتماعی : (مقدار ثابت): پیش‌بین. a

نمره کیفیت زندگی شهروندان: متغیر وابسته. b مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

۳.۵.۳. تحلیل همبستگی متغیرهای وضعیت تحصیلی و کیفیت زندگی در شهر ابرکوه
جدول رگرسیون مربوط به فرضیه وجود رابطه بین وضعیت تحصیلی و کیفیت زندگی نشان می‌دهد، ضریب همبستگی ($R = -0/095$)، بسیار ضعیف است و رابطه‌ای ضعیف بین متغیر پیش‌بینی یعنی وضعیت تحصیلی و متغیر پیش‌بینی شونده یعنی کیفیت زندگی شهروندان را نشان می‌دهد. همچنین

(R^2) بیانگر آن است که ۰/۰۰۹ درصد از رابطه را متغیر مستقل وضع تحصیلی تبیین می‌کند. F محاسبه شده به میزان ۲/۹۶۴ در درجه آزادی ۶ به ۲۹۳ معنی دار است و به این ترتیب می‌توان گفت که بین وضعیت تحصیلی و کیفیت زندگی شهروندان رابطه‌ای وجود ندارد (جداول ۱۱، ۱۲ و ۱۳).

۳.۵.۳. تحلیل همبستگی متغیرهای وضعیت تحصیلی و کیفیت زندگی در شهر ابرکوه
جدول رگرسیون مربوط به فرضیه وجود رابطه بین وضعیت تحصیلی و کیفیت زندگی نشان می‌دهد، ضریب همبستگی ($R = -0/095$)، بسیار ضعیف است و رابطه‌ای ضعیف بین متغیر پیش‌بینی یعنی وضعیت تحصیلی و متغیر پیش‌بینی شونده یعنی کیفیت زندگی شهروندان را نشان می‌دهد. همچنین

جدول ۱۱. متغیرهای وارد شده و حذف شده (b)

مدل	متغیرهای وارد شده	متغیرهای حذف شده	روش
۱	وضعیت تحصیلی (a)	-	توام

همه متغیرهای مورد نظر وارد شده به معادله

نمره کیفیت زندگی : متغیر مستقل مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

جدول ۱۲. خلاصه مدل

مدل	R	مجزور R	مجزور R تعدیل شده	خطای معیار برآورد
۱	۰/۰۹۵ (a)	۰/۰۰۹	۰/۰۰۶	۱۳/۱۰۵

وضعیت تحصیلی: (مقدار ثابت): پیش‌بین‌ها مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

جدول ۱۳. تحلیل واریانس یک سویه

مدل	مجموع مجزورات	df	میانگین مجزورات	F	سطح معنی داری
۱ رگرسیون ۳۸۱/۲۱۶	۶	۳۸۱/۲۱۶	۲/۹۶۴	۰/۱۷۹ (a)	
باقی مانده	۴۴۷۸۵/۱۰۷	۲۹۳	۱۶۱/۳۳۰		
کل	۴۵۱۶۶/۳۲۳	۲۹۹			

وضعیت تحصیلی: (مقدار ثابت): پیش‌بین. a

نمره کیفیت زندگی: متغیر وابسته. B مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

۴. نتیجه گیری و پیشنهادها

مفهوم کیفیت زندگی در ادبیات توسعه پایدار، به عنوان شاخص توسعه اجتماعی و فرهنگی، جایگاه ویژه‌ای دارد. کیفیت زندگی به مثابه درک فرد از وضعیت کنونی خود و ارزیابی مثبت از زندگی و محیط پیرامونی فرد تعریف شده است. کیفیت زندگی به دلیل گسترش روند صنعتی شدن و پیشرفت فناوری که توجه به بعد کمی زندگی انسان را مد نظر قرار می‌دهد و هم چنین به دنبال غفلت از جنبه‌های کیفی زندگی انسان، طی چند دهه گذشته در کشورهای غربی مورد توجه اندیشمندان و متفکران علوم انسانی قرار گرفت. در این راستا محققین علوم انسانی ضمن تعریف مفهوم کیفیت زندگی، تلاش نمودند ابعاد و شاخص‌های مختلف این مفهوم را تعیین کنند و مورد سنجش قرار دهند. مقاله حاضر نیز در کنار تعریف این مفهوم، وضعیت و کیفیت زندگی شهروندان شهر ابرکوه را مورد ارزیابی قرار داده است. نتایج نشان می‌دهد که به طور کلی ۴۵/۹ درصد افراد از کیفیت زندگی راضی و ۳۲/۹ درصد از کیفیت زندگی ناراضی بودند و ۲۱/۲ درصد پاسخگویان نیز در طبقه خشتی قرار گرفتند. نتایج مربوط به رضایت از قلمروهای سه گانه محیط فیزیکی، اقتصادی و اجتماعی در شهر ابرکوه، نشان می‌دهد؛ پایین‌ترین میزان رضایت مربوط به محیط اقتصادی و رضایت از فرصت‌های شغلی است، رضایت از توزیع ثروت و درآمد و رضایت از امکانات بهداشتی در رتبه‌های بعدی قرار دارد.

بنابراین، می‌توان به طور آشکاری ضعف محیط اقتصادی شهر ابرکوه را مشاهده کرد. در مقایسه نتایج پژوهش حاضر با نتایج پیشینه پژوهش، درمی‌یابیم که تقریباً در تمامی موارد، رابطه مستقیمی بین حوزه اقتصادی و میزان سطح کیفیت زندگی شهروندان، وجود دارد. به گونه‌ای که هر چه وضع اقتصادی شهروندان بهتر باشد از سطح کیفیت زندگی بهتری برخوردارند و بالعکس. بررسی‌ها نشان می‌دهد که بیکاری مشکل اساسی شهر ابرکوه است که منجر به شکل‌گیری مشکلات اجتماعی عدیده‌ای شده است. بالاترین میزان رضایت در میان قلمروهای سه-گانه مربوط به محیط اجتماعی و رضایت از وضعیت سلامت و تندرستی است. در سطح شهر ابرکوه، چهار بعد کیفیت زندگی شامل: رضایت از امکانات، سرمایه اجتماعی، بهزیستی ذهنی و محیط محلی شناسایی شده است. هم چنین، مدل ساده‌ای از کیفیت زندگی با استفاده از تحلیل رگرسیون گام به گام ایجاد شده است. این مدل که کیفیت زندگی، متغیر وابسته و فاکتورهای کیفیت زندگی مستخرج از تحلیل عاملی، متغیرهای مستقل آن هستند، ۵۳/۴۸۴ درصد واریانس کیفیت زندگی در شهر ابرکوه را تبیین می‌کند. در نهایت فرضیه‌های پژوهش مورد بررسی واقع شدند. این مطالعه، فرضیه اول تحقیق یعنی «وجود تفاوت معنی دار بین شهروندان ابرکوهی و عوامل موثر بر کیفیت زندگی» را تایید نکرد و بین آن دو متغیر، رابطه معناداری مشاهده نشد. فرضیه دوم تحقیق یعنی «وجود رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهروندان شهر ابرکوه» مورد تایید قرار می‌گیرد. بر

اطمینان تر کردن استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی و ساخت ایستگاه هایی با امکانات رفاهی بیشتر و در دسترس تر.

- توجه بیشتر به توسعه کمی و کیفی امکانات و خدمات بهداشتی در شهر ابرکوه که در عین حال از اهداف اصلی شبکه بهداشت و درمان ابرکوه است.

- پیشنهاد می شود با اجرای برنامه های مبتنی بر محله، تقویت احساس تعلق خاطر به محله و تقویت شورایی های محله، گام هایی برای افزایش همکاری و اعتماد شهروندان شهر ابرکوه، برداشته شود.

- تقویت و سامان دهی خدمات شهری، شامل: بهبود وضعیت نظافت و پاکیزگی محله و شهر، توجه به فضای سبز، استفاده راحت از وسایل حمل و نقل عمومی، احداث پارکینگ و ... می-تواند به بهبود سطح کیفیت زندگی در شهر ابرکوه، کمک کند.

- توسعه مراکز آموزشی و دانشگاهی در شهر ابرکوه با هدف بهبود وضعیت تحصیلی شهروندان.

- معرفی سرمایه های اجتماعی به شهروندان و تلاش برای حفظ و ارتقاء این سرمایه ها.

اساس نظریه لین، عناصر سرمایه اجتماعی به لحاظ افزایش ارتباطات و افزایش سطح دسترسی به منابع، در نهایت منجر به ایجاد نتایج مطلوبی مانند شهرت، سلامت جسمانی، سلامت روانی و رضایت از زندگی خواهد شد. سرانجام فرضیه سوم پژوهش یعنی « وجود رابطه معنی دار بین میزان تحصیلات افراد و عوامل موثر بر کیفیت زندگی شهروندان ابرکوهی» مورد ارزیابی و آزمون قرار گرفت. آزمون فرضیه، وجود رابطه بین این دو متغیر را تایید نکرد.

در خصوص پژوهش حاضر و تقویت و بهبود کیفیت زندگی شهروندان در شهر ابرکوه، پیشنهادها و راهکارهایی به شرح زیر ارائه می گردد:

- جهت گیری برنامه های توسعه به سمت تحول اقتصادی و رفع مشکل بیکاری و ایجاد فرصت های شغلی جدید در شهر ابرکوه.

- بهبود کیفیت زندگی ساکنان شهر ابرکوه، به عنوان هدف اصلی طرح های توسعه شهری و منطقه ای محسوب گردد.

- تعیین برنامه های زمانی کوتاه مدت و بلندمدت به منظور بهبود کیفیت زندگی شهروندان ابرکوهی و اتخاذ اقدامات لازم برای رسیدن به اهداف مورد نظر.

- تقویت سیستم های حمل و نقل عمومی شهر ابرکوه به وسیله افزایش میزان خدمات، قابل

کتابنامه

۱. اسمیت، دیوید. ام. (۱۳۸۱). کیفیت زندگی: رفاه انسانی و عدالت اجتماعی. ترجمه حسین حاتمی نژاد و حکمت شاهی اردبیلی، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، ۱۷ (۸۶)، ۱۷۳-۱۶۰.

۲. افروغ، ع. (۱۳۷۷). *فضا و نابرابری اجتماعی (ارایه الگویی برای جداگزیینی فضایی و پیامدهای آن)*. چاپ اول. تهران: انتشارات دانشگاه تربیت مدرس.
۳. پورطاهری، م.، افتخاری، ع. ر.، و فتاحی، ا. (۱۳۹۶). ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی دهستان خاوه شمالی استان لرستان). *فصل نامه پژوهش های جغرافیای انسانی*، ۹۰(۴۳)، ۳۱-۱۳.
۴. پیران، پ. (۱۳۶۷). شهرنشینی شتابان و ناهمگون (آلونک نشینی در تهران). *اطلاعات سیاسی - اقتصادی*، ۶۷(۲)، ۳۳-۳۰.
۵. جاجرمی، ک.، کلتی، ا. (۱۳۸۵). سنجش وضعیت شاخص های کیفیت زندگی در شهر از نظر شهروندان. *مجله علمی پژوهشی جغرافیا و توسعه*، ۱۵(۴)، ۵-۱۸.
۶. حاتمی نژاد، ح. (۱۳۷۹). عدالت اجتماعی و شهر ناهمگونی فضایی محلات شهر مشهد. رساله دوره دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری. دانشگاه شهید بهشتی تهران. دانشکده علوم زمین.
۷. حاتمی، م. (۱۳۸۹). تحلیلی بر نقش فناوری های نوین در مدیریت شهری. *همایش ملی فضای جغرافیایی رویکرد آمایشی*.
۸. حریرچی، ا.، اکبری، ع. و فدایی ح. (۱۳۸۸). چگونگی وضعیت کیفیت زندگی شهروندان شهر جدید پردیس، *فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش های اجتماعی*، ۸۱(۲)، ۸۹-۱۱۰.
۹. داوس، دی. ای، (۱۳۷۶). *پیمایش در تحقیقات اجتماعی*، مترجم: هوشنگ ناییبی. تهران: انتشارات نی.
۱۰. رضوانی، م.، متکان، ع. ا.، منصوریان، ح.، و ستاری، م. ح. (۱۳۸۹). توسعه و سنجش شاخص های کیفیت زندگی شهری شهر نور آباد. *فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات و پژوهش های شهری و منطقه ای*، ۸۱(۲)، ۸۷-۱۱۰.
۱۱. سالنامه آماری استان یزد. (۱۳۹۷). معاونت برنامه ریزی استان یزد.
۱۲. شمس، م.، حجی ملایری، پ. (۱۳۸۸). توسعه فیزیکی و تاثیر آن در تغییرات کاربری اراضی شهر ملایر (۸۵ و ۱۳۶۵). *فصلنامه علمی پژوهشی آمایش*، ۸۱(۲)، ۷۵-۹۱.
۱۳. شبانی، م. (۱۳۸۱). تحلیل جامعه شناختی از وضعیت شهروندی در لرستان. *مجله جامعه شناختی ایران*، ۸۱(۴)، ۸۰-۶۰. ۱۴. عباسی، ر. (۱۳۸۷). *بررسی فرآیند مشارکت شهروندان در اداره شهرهای ایرانی*. اولین همایش سراسری علمی و دانشجویی جغرافیا، تهران: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
۱۴. عیسی زاده، ا.، آهار، ح.، طهماسبی، ف.، منوچهری میاندوآب، ا.، و شهنار، ع. ا. (۱۳۹۳). تحلیل کیفیت زندگی در دو بافت قدیم و جدید شهر مراغه با بهره گیری از مدل های آنتروپی و الکترو. *فصلنامه آمایش محیط*، ۹۳(۷)، ۱-۱۸.
۱۵. فرید، ی. (۱۳۷۱). *کاربرد جغرافیا در روش تحقیق شهر و روستا*. تبریز: انتشارات دانشگاه تبریز.
۱۶. مرکز آمار ایران. (۱۳۸۵). *نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن شهرستان ملایر*، تهران: مرکز آمار ایران.
۱۷. مومنی، م. (۱۳۷۷). *اصول و روشهای برنامه ریزی - منطقه ای*. اصفهان: انتشارات گویا
۱۸. مهندسین مشاور زیستا. (۱۳۸۴). *طرح جامع ملایر*. جلد دوم. همدان: وزارت مسکن و شهرسازی، استان همدان.

۱۹. هاروی، د. (۱۳۷۶). *شهر و عدالت اجتماعی*. ترجمه فرخ حسامیان و همکاران، تهران: انتشارات پردازش.

20. El Din, H.S., Shalaby, A., Farouh, H. E., & Elariane, S. A. (2013). Principles of urban quality of life for a neighborhood. *Housing and Building National Research Center (HBRC)*, 9(1), 86-92.
21. Harvey, D. (1996). *Justice, Nature & Geography of difference*. Oxford: Blackwell publishers.
22. Kamp, I. K., Van, Leidelmeijer, K., Marsman, G., & de Hollander, A. (2003). Urban environmental quality and human wellbeing: Towards a conceptual framework and demarcation of concepts, a literature study. *Landscape and Urban Planning*, 65, (1-2), 5-18.
23. Lee, Y. J. (2008). Subjective quality of life measurement in Taipei. *Building and Environment*, 43(7), 1205-1215.
24. Morais. P., Camanho., A. (2011). Evaluation of performance of European cities with the aim to promote quality of life improvements. *Omega* 39(4), 398-409.
25. Pal, A. K., & Kumar, U. C. (2005). Quality of Life (QoL) concept for the evaluation of societal development of rural community in West Bangal, India. *Asia Pacific Journal of Rural Development*, 15(2), 83-93.
26. Phillips, D. (2006). *Quality of life: Concept, policy and practice*. London: Routledge.
27. Rahman, P. Mittelhamer, j. & Wandschaneder, a. (2003). Measuring the Quality of Life Across countries: A sensitivity Analysis of well-being indices. *wider international conference on inequality, Helsinki, Finland*.
28. Raphael, D., Renwick, R., Brown, I., & Rootman, I. (1996). Quality of life indicators and health. *current status and emerging conceptions*, 39(1), 65-88.
29. Sally, B., Godfrey C., & Propper, C. (1992). *Quality of Life: perspectives and policie*. London: Routledge.
30. Vaughan, B. (2016). *Punishment and Conditional Citizenship*, Sage Publication. London, Thousand Oaks and New Delhi.
31. Villa, D. (2001). *Socratic Citizenship*, Princeton University Press, Princeton & Oxford.
32. Wish, N. B. (1986). Are we really measuring the quality of life? Well- being has subjective dimensions, as well as objective ones. *American Journal of Economics and Sociology*, 45(1), 93-99.